

ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ В БІОСФЕРНОМУ ЗАПОВІДНИКУ «АСКАНІЯ – НОВА» ІМЕНІ Ф.Е. ФАЛЬЦ-ФЕЙНА ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ В УКРАЇНІ

О.В. ПОПОВА, кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри теорії та історії держави і права,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
E-mail: popova-olena@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто особливості природних умов та ресурсів Біосферного Заповідника «Асканія – Нова» імені Ф.Е. Фальц-Фейна. Досліджено цінність біорізноманіття, заходи охорони природних ресурсів, а також перспективні напрями збереження природної екосистеми. Проаналізовано правові аспекти щодо збереження біорізноманіття, а також відновлення природних екосистем в природно-заповідній зоні заповідника.

Визначено, що збереження природних екосистем, їх взаємодія із оточуючим середовищем є важливою складовою природоохоронних програм і заходів, а успішне вирішення проблемних питань, які виникають та існують у природоохоронній діяльності, залежать від багатьох факторів, а саме: екологічних, фінансових, виховних, організаційних та інших.

У роботі запропоновано збільшити увагу до розвитку природно-заповідних об'єктів, створенню нових ландшафтних парків та інших установ такого характеру, оскільки ці об'єкти відіграють основну роль у збереженні рідкісних видів тварин і рослин, та дослідженню й охороні природної фауни та флори.

Ключові слова: флора, фауна природно-заповідна установа, захист та відновлення природних ресурсів, державна підтримка

Актуальність.

Серед негативних викликів сучасності втрата біорізноманіття на нашій планеті є найбільшою екологічною проблемою глобального масштабу, яка несе загрозу зникнення багатьох видів біоти, порушення роботи природних екосистем та існування людської циві-

лізації в цілому. Тому завданням збереження та охорони біорізноманіття зараз приділяється дуже велика увага, як в усьому світі, так і в нашій державі. Найефективнішими методами збереження біорізноманіття є існування, дослідження, охорона та створення біосферних заповідників, ландшафтних парків, природних заказників тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням збереження біорізноманіття присвячено багато праць різних науковців та дослідників, зокрема: Ю.М. Грищенко, А.С. Мартинова, К.А. Савваїтової, І.М. Синякевича та інших. Але питання щодо ефективного збереження біорізноманіття та відновлення природних екосистем залишаються відкритими і потребують ще подальшого вивчення та вирішення.

Мета статті – визначення ролі Біосферного Заповідника «Асканія – Нова» імені Ф.Е. Фальц-Фейна у збереженні біорізноманіття, значення сучасної системи природокористування, започаткованої у заповіднику у XIX ст., аналіз правової підтримки та перспективи збереження природних екосистем у Біосферному заповіднику, характеристика систем охорони, методів дослідження природокористування у різних зонах заповідника тощо.

Результати.

Перед нами – знаменитий на весь світ заповідник і справжній чарівний оазис у степу – «Асканія-Нова». У пресі його називають «маленьким раєм», «маленькою Африкою»! Птахи, звірі і рослини живуть тут у великій дружбі з людиною, яка не знищує, а береже їх! (Клімов, 2016).

Біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Ф. Е. Фальц-Фейна – науково-дослідна установа в системі Національної академії аграрних наук України, державний заповідник, заснований у 1898 р. Фрідріхом Фальц-Фейном.

Розташований біля смт Асканія-Нова Чаплинського району Херсонської області (звідки й колишня назва заповідника – «Чаплі») («Біосферний заповідник...»).

Спочатку юний Фальц-Фейн ставив за мету збереження диких тварин – у 1874 р. 11-річному хлопцю зводять вольєри для утримання тварин. У 1887 р. було створено ботанічний сад. У 1898 р. Фальц-Фейн оголошує про відкриття приватного заповідника («Біосферний заповідник...»).

Засновник степового оазису поставив високу природоохоронну планку, яку подолав із запасом, як мінімум, в сто років. Створивши зоопарк, Фрідріх Фальц-Фейн з 1887 р. по 1892 р. закладає дендрологічний парк на штучному зрошуванні, а у 1898 р. заповідає ділянку типчаково-ковилового степу на вічні часи. Як достовірно свідчать наукові джерела, до 1898 р. в Асканії-Нова Ф. Фальц-Фейном була створена природоохоронна структура, подібна тій, що була прийнята за основу Біосферного резервату рішенням сесії ЮНЕСКО тільки в 1972 р. («Історія створення...»).

У 1919 р. заповідник був націоналізований. Його перетворювали, перейменовували, змінюючи то на центр гібридизації і акліматизації тварин, то на інститут тваринництва степових районів, але при цьому завжди залишалися заповідні об'єкти: зоопарк, дендропарк і заповідний степ. Асканія-Нова – первісток заповідної справи, який з роками продовжує рости, набираючи потужність з кожним подальшим поколінням дослідників природи. Якщо за часів засновника площа зоопарку складала близько 100 га, то зараз тварини в напіввільному режимі живуть на площі 2330 га, дендрологічний парк з 28 гектарів розрісся до 167 га, а площа заповідного степу збільшилася з 500 га до 11054 гектарів. У 1984 р. заповідник «Асканія-Нова» рішенням Бюро ЮНЕСКО внесений до списку еталонних територій планети і є Біосферним резерватом («Історія створення...»).

У 1993 р. Україна підтверджує статус біосферного заповідника «Асканія-Нова» ім. Ф.Е. Фальц-Фейна НАН України («Асканія-Нова...»).

Біосферний заповідник «Асканія – Нова» імені Ф.Е. Фальц-Фейна має величезне значення, як природоохоронний науково-дослідний центр із світовим іменем і відіграє свою вирішальну роль в охороні, дослідженні та пропаганді збереження біорізноманіття в умовах посушливого таврійського степу, а також нашої держави і всього світу.

Велика увага у заповіднику приділяється вивченню питань екології та біології екосистем, як природних, так і штучно створених, системам охорони та природокористування, науковим дослідженням по збереженню біоти, правовій підтримці та проведенню значної просвітницької роботи з цих надзвичайно важливих питань.

Реалізація Міжнародної програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» є одним з напрямів формування оптимальної системи взаємодії сучасної цивілізації з оточуючим її середовищем, виконання якої покладено на мережу біосферних заповідників, розміщених в різноманітних кліматичних зонах планети. Біосферний заповідник «Асканія-Нова» представлений в цій системі з 1985 р. і зберігає еталонні ділянки південних степів України, передусім, їх типчакково-ковилові та похідні варіанти. Слід наголосити, що сучасна система природокористування в «Асканії-Нова» існувала з 1898 р. (Залесский, 1915) – задовго до того часу, коли ЮНЕСКО на початку 70-х рр. XX ст. визначила узагальнену схему структури біосферного резервату. Нинішній Біосферний заповідник «Асканія-Нова» імені Ф.Е. Фальц-Фейна

НААН є природоохоронною науково – дослідною установою міжнародного значення, природно-територіальний комплекс якої включає найбільший у Європі і найдавніший за часом заповідання степ, зоологічний парк з напіввільним утриманням тварин, дендрологічний парк, що зростає завдяки штучному зрошенню, а також суміжні, глибоко трансформовані людською діяльністю степові екосистеми та агроекосистеми в буферній зоні, режим використання якої обмежує застосування інтенсивних технологій, та зону антропогенних ландшафтів з типовим природокористуванням, яке склалося в регіоні з другої половини XX століття.

Мета, основні завдання і напрями діяльності біосферного заповідника визначені Законом «Про природно-заповідний фонд України», Положенням та Статутом установи і передбачають збереження природних комплексів та об'єктів на їх території, проведення наукових досліджень і спостережень за станом навколишнього природного середовища, розробку на їх основі природоохоронних рекомендацій, поширення екологічних знань, сприяння у підготовці наукових кадрів і спеціалістів у галузі охорони навколишнього природного середовища та заповідної справи. При цьому враховуються вимоги міжнародних угод, конвенцій, програм з питань збереження біорізноманіття, стороною яких є Україна (ст.ст. 16, 17–19 Закону України «Про природно-заповідний фонд України»).

Більш ніж 100 років в межах сучасного біосферного заповідника опрацьовувались методичні підходи до організації охорони, проведення спостережень за природними процесами і явищами, вивчення біології фоно-

вих, рідкісних, зникаючих та господарських цінних видів як природних, так і штучно створених екосистем, які мають логічне продовження в теперішній час та дозволяють робити узагальнення, із врахуванням результатів роботи кількох поколінь природоохоронців, дослідників, працівників дендропарку та зоопарку («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Заповідник «Асканія-Нова» є єдиною, збереженою в Європі ділянкою первозданного типчаково-ковильового степу і представляє собою величезні можливості для науки та наукових досліджень, адже це природний еталон ландшафту цього зразка.

Метою наукових досліджень асканіського заповідного степу є відкриття секретів та особливостей подальшого розвитку екосистеми та успішної взаємодії Природи та людини.

Асканійський степ, з огляду на глибину його охорони та стаціонарного природного пошуку, позиціонує себе модельним об'єктом комплексного аналізу та різнобічних оцінок екзо- і ендегенетичних сукцесій біоти. Це унікальний дослідницький полігон, що не має собі подібних при розгляді питань автогенезу, інтерпретації сучасного стану та глибинних змін степових екосистем, спричинених заповідним режимом території та антропогенними змінами прилеглих угідь (Шаповал, 2013).

Сучасний заповідний степ складається з трьох масивів: Північний, Південний, великий Чапельський під, а також з перелогів, де вивчаються процеси відновлення природної рослинності («7 Чудес України...»).

Площа ядра заповідника складає 11 тисяч 54 га – це найбільший заповідний степ на території Європи («Асканія-Нова святкує...»).

На території дендрологічного парку зростають 1114 видів і форм деревних і кущових рослин, а також понад 700 трав'янистих рослин («Асканія-Нова святкує...»). У складі степової флори виявлено 130 кормових, 146 декоративних, 80 лікарських, 62 харчових, 50 ефіроолійних, 45 технічних, 38 вітамінозних та 83 медоносних рослини (Клімов, 2016).

Багаторічний досвід та сучасні дослідження у природному ядрі та суміжних зонах Біосферного заповідника «Асканія-Нова» формують науково-методологічну базу охорони, збереження та оптимізації стану природних екосистем степової зони України, ренатуралізації земель та відновлення традиційних форм природокористування, виконання міжнародних зобов'язань установи у рамках Всесвітньої мережі біосферних резерватів – реалізації логістичних функцій зі збереження та сталого розвитку регіону, гармонізації екологічної, соціальної та економічної політики (Севільська стратегія, Мадридський план дій, Дрезденська декларація, Конференція ООН з питань сталого розвитку «Ріо+20») («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Збереження в культурі рідкісних рослин, вивчення їх біологічних особливостей, опрацювання методів і прийомів розмноження рідкісних і зникаючих та інших видів, що підлягають охороні, є одним з пріоритетів дендропарку. Раритетна складова паркової флори натеper налічую 86 видів, які внесені до Червоного списку МСОП, 27 – Європейського Червоного списку, 7 – Бернської конвенції, 3 – Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни, що знаходяться під загрозою зникнення – CITES. 67 – Червоної книги Укра-

їни, 65 є рідкісними видами Євразії. Дендропарк – серед найпотужніших центрів зосередження дендроекзозоофлори в Україні (Власенко, 2015).

Експериментальною базою наукової лабораторії збереження різноманіття диких тварин є зоологічний парк Біосферного заповідника «Асканія-Нова» – найбільший в Україні центр збереження та розведення зникаючих, рідкісних і цінних видів ссавців та птахів. На його основі проводяться комплекс біологічних, морфологічних, етологічних, паразитологічних і генетичних досліджень («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Сьогодні комплекс асканійського зоопарку включає в себе три основні розділи – це Орнітопарк (Птахи), Страусятник, Теріосекції (відділ Копитних тварин).

Сучасна Колекція тварин зоопарку «Асканія-Нова» внесена до реєстру наукових об'єктів, що становлять Національне надбання України (Розпорядження Кабінету Міністрів України № 472 від 19 серпня 2002 р.), нараховує 118 видів, підвидів, порід та форм копитних, мозолоногих і птахів чисельністю 6,8 тис. особин. 58 % її видового складу (69 таксонів) та 89 % чисельності (6,5 тис. особин) належать до рідкісних видів, занесених до Червоної книги України, Європейського та Світового Червоних списків, додатків Бернської, Боннської і Вашингтонської Конвенції.

Результативні показники дослідження акліматизації птахів і ссавців до умов півдня України; формування, утримання та розведення унікальних племінних груп тварин рідкісних видів; їх повернення в дикую природу стали підставою для прийняття біосферного заповідника в Українську асоціацію зоопарків і акваріумів

(УАЗА), Євроазійську регіональну асоціацію зоопарків і акваріумів (ЄАРАЗА), стати асоційованим членом Всесвітньої асоціації зоопарків та акваріумів (WAZA), учасником Європейської програми зі збереження рідкісних тварин (ЕЕР).

Серед європейських зоопарків асканійський має пріоритет у питаннях створення штучних популяцій огара, білої та гірської гусок, а світових – із збереженням коня Пржевальського, кулана, сайгака («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Завдяки цьому, робота асканійського зоопарку серед таких напрямків, дає можливість відновлювати поголів'я тварин від вимирання та розводити їх, а також включає в себе стратегію обов'язкового повернення тварин у Дикую Природу.

Накопичений значний досвід з утримання господарськи цінних видів (олень благородний та плямистий, лань, муфлон, бізон) реалізується при створенні осередків вільної акліматизації, зоокуточків, міні-зоопарків, зон рекреації, зооботанічних комплексів. Реалізація цих тварин у господарства різних форм власності, працівникам яких надається науковий супровід щодо їх утримання, розведення, транспортування та формування колекції, є суттєвим внеском у наповнення спеціального фонду біосферного заповідника («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Зоопарк володіє найбільшими в світі напіввільними популяціями кулана та сайгака, які мешкали в українських степах, відповідно, до XVII та середини XIX ст. резервна вільна популяція кулана туркменського була створена на косі Бирючий острів (територія Азово-Сиваського НПП). Удосконалення способу штучного

виращування молодняка сайгака при вольєрному утриманні дозволяє отримати добре розвинених тварин для їх використання при створенні нових осередків. За останні п'ять років створено осередки напіввільного утримання сайгака і кулана в НПП «Чарівна гавань», фермерських господарствах Закарпатської та Київської областей, Регіональному ландшафтному парку «Парк дикої природи «Ольхова балка», Культурно-етнографічному центрі «Фрумушика Нова» («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Так, у Херсонській області, біля села Камиш, приватний розплідник сайгаків поповнився тваринами сайгаків.

70 тварин молодих сайгаків купили в заповіднику «Асканія-Нова». Представники китайської компанії розповіли, що основна їхня мета – відновити поголів'я сайгаків та копитних від вимирання («НВ Новий визит»).

Зоологічний парк «Асканія-Нова», як один із світових центрів племінного розведення коня Пржевальського, бере участь у міжнародних програмах відновлення виду в межах колишнього ареалу. За ініціативою засновника зоопарку Ф.Е. Фальц-Фейна в природі Монголії вперше відловили та завезли до Європи (Асканія-Нова) декілька лошат диких коней («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

В Асканії-Нова у 1905 р. вперше у світі в неволі одержано молодняк; з того часу тут народилося 434 особини. У 1992 та 1993 рр. з Асканії-Нова до Монголії для відновлення повністю винищеного в природних умовах виду відправлено 18 коней. На сьогодні асканійська локальна популяція коня Пржевальського, яка нараховує 67 особин, є однією з найчисельніших в світі. Кожна тварина ідентифікується холодним тавром та

вушними вищипами, отримує міжнародний племінний номер. Спільними зусиллями американських, німецьких та українських вчених весь табун було генетично тестовано («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

На зелених пасовищах заповідника щорічно випасається більше тисячі голів диких копитних тварин, які є представниками майже 25 видів і з'являється біля 200 голів молодняка цих тварин.

Асканія-Нова розташована між Сивашем і дельтою Дніпра, недалеко від мілководних морських лиманів, якраз на шляху міграцій міріадів птахів. Перелітні птахи займають тут степові простори, поля, лісосмуги, чагарники ботанічного парку, острови і дзеркала ставків, озер і каналів (Клімов, 2016).

Усього за більш ніж 100 років в Асканії було зафіксовано на гніздуваннях і прольотах більше 300 видів птахів. Щороку до 200 видів з'являється тут на прольотах, а постійно гніздяться 80 видів. Із 25 видів рідкісних для України 6 видів тут розмножуються! (Клімов, 2016).

На території Біосферного заповідника «Асканія-Нова» існує дендропарк загальнодержавного значення, який є структурним підрозділом заповідника та унікальним об'єктом садово-паркової культури. Цей парк був створений засновником Ф. Фальц-Фейном в дуже несприятливих для росту дерев умовах засушливого півдня і тільки з допомогою штучного зрошення.

Основним завданнями роботи дендропарку є збереження та збагачення його фіто генофонду, підбір пристосованих до місцевого клімату рослин, які будуть перспективними для збільшення фітофондів інших

парків та насаджень, розмноження та вирощування рослин, розробка та проведення природоохоронних основ збереження та відновлення біорізноманіття, тощо. У дендропарку збережена арикова система зрошення і зараз полив парку здійснюється за допомогою шістьох свердловин.

Проект дендропарку розробив французький художник-пейзажист Дю Френ. Висадка дерев розпочалася у 1887 році. У 1890 р. були пробиті дві артезіанські свердловини, а у 1892 р. – була збудована водонапірна башта, в якій вода підігрівалася і по системі каналів надходила до висаджених рослин. Незважаючи на свій поважний вік, ця система поливу паркових насаджень успішно працює і на теперішній час. У 1889 р. на Всесвітній виставці в Парижі першому зрошуваному парку в степу Таврії була присуджена золота медаль (Клімов, 2016).

Усього у колекції асканійського дендропарку налічується близько тисячі видів рослин, з них 460 видів, 480 видів кущів, 40 – ліан, 24 – чагарників і напівчагарників, садових форм різних сортів – 190. З 73 видів рідкісних і зникаючих рослин 31 вид занесений до різних Червоних книг, а 17 видів – до Червоної книги України.

У 1960 р. Асканійський дендропарк був оголошений пам'ятником садово-паркового мистецтва. Тут проводиться велика наукова робота, і вже близько 600 видів дерев і чагарників рекомендовано для зеленого будівництва в Херсонській області (Клімов, 2016).

Із Біосферним заповідником «Асканія-Нова» імені Ф.Фальц-Фейна пов'язано багато починань, які в подальшому мали поширення в природоохоронній, науковій, еколого-просвітницькій та навчальній практиці на національному і світо-

вому рівнях («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017). Сучасна екопросвітницька діяльність заповідника базується на співпраці з органами місцевого самоврядування та широким колом навчальних закладів, туристичних фірм («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Ще з самого початку заснування заповідника у XIX ст. і до теперішнього часу увага тут приділяється науковій та еколого-просвітницькій роботі, Асканія-Нова завжди була і є центром природоохоронної освіти, базовим центром для проходження практики студентів вітчизняних та закордонних учбових закладів, тощо. Екопросвітницька робота заповідника включає в себе такі важливі напрями діяльності, як пізнавальні на науково-пізнавальні екскурсії, різноманітні природоохоронні та екологічні акції, робота із міжнародними та вітчизняними делегаціями, науково-практичні конференції, роботу Малої академії наук, проходження студентських навчальних практик, робота та сумісна праця із іншими учбовими та екологічними центрами, видання наукової екопросвітницької літератури, виставки, фестивалі, дні відкритих дверей, співпраця із засобами масової інформації, тощо. Вся ця системна та дуже важлива робота забезпечується силами наукових працівників та працівників апарату заповідника і координується через вчену раду та координаційну раду біосферного заповідника «Асканія-Нова».

У чому проявляється результативність екопросвітницької діяльності? Перш за все, слід говорити про підвищення обізнаності населення завданнями заповідника і зміну ставлення місцевих мешканців до наукової природоохоронної установи. Підвищення знань людей про роль і місце заповід-

ника в системі територіальної структури природокористування впливає на збереження окремих рідкісних видів природи України, які розводяться і випускаються із зоопарку «Асканія-Нова». Важливим є розкриття можливостей реалізації місцевого населення через участь в життєдіяльності заповідника, посилення впливу на екологічну культуру місцевого населення через працівників установи, які одночасно є членами місцевої громади. Високий рівень культури утримання екскурсійних маршрутів, демонстрація відвідувачам експозицій усталених і нових технологій вирощування рослин, дбайливе ставлення до тваринного світу стимулює покращення ставлення людей до оточуючого середовища в цілому і надихає на створення подібних приватних дендро- та зоопарків. За останні десятиліття в південних степах України створено два нових парки та зоокомплекси і ведеться робота над розбудовою нових («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Залишається неоціненою найбільш важлива сторона екопросвітницької діяльності, методика якої є і ще довго буде предметом дискусії – формування екологічної обізнаності і свідомості та ставлення до оточуючого середовища, гідного людини XXI століття.

Протягом останніх 150 років природи межиріччя Дніпро – Молочна, екосистеми якого представлені в межах біосферного заповідника, зазнала докорінних змін. Найбільш інтенсивна її трансформація відбулася в результаті розбудови зрошувальних систем Півдня України. Територія біосферного заповідника виявилася повністю оточеною водорозподільчими каналами Каховської зрошувальної системи, вода з якої використовується для поливу полів, на яких

вирощуються сільськогосподарські культури із застосуванням як сучасних, так і застарілих агротехнічних прийомів. Острів природи став одним із найпотужніших центрів зосередження не лише степової біоти, але й мігруючих тварин, які шукають тут порятунку, або зупиняються під час сезонних міграцій, а також інтродукованих видів тварин і рослин дендрологічного та зоологічного парків.

Для забезпечення розвитку природи в умовах заповідного режиму, з врахуванням вимог Міжнародної біологічної програми «Людина і біосфера» територія заповідника розмежована на зони, в кожній з яких визначено режими природокористування («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Перспектива суттєвого розширення надання природоохоронних послуг може розкритись після зміни статусу заповідної ділянки Великий Чапельський під, режим утримання якої необхідно привести у відповідність до реально існуючої, протягом останніх ста років, системи природокористування, спрямованого на поєднання інтересів збереження біорізноманіття, при штучно створених умовах обмеження для переміщення окремих видів, регулювання їх чисельності, водозабезпечення, підгівлі при складних погодних умовах, з можливістю відвідування території встановленими маршрутами в екопросвітницьких цілях («Охорона, дослідження та пропаганда...», 2017).

Висновки і перспективи.

Із вищенаведеного можна зробити висновок, що збереження біорізноманіття та дотримання природоохоронних заходів має надзвичайно важливе

значення для подальшого розвитку еволюційних процесів та існування людської цивілізації в цілому. Зникнення в природі існуючих екосистем матимуть незворотні наслідки, які призведуть до катастрофічних змін в навколишньому середовищі, сучасній економіці, продовольчій безпеці тощо.

Тому один із головних і найдієвіших методів збереження біорізноманіття – створення природоохоронних територій. Саме ці території забезпечують умови, необхідні для зменшення шкідливого антропогенного впливу, на біологічні об'єкти, сприяють збереженню цілісності екосистем (Андросов, 2015).

Список використаних джерел

- 7 Чудес України Асканія-Нова. URL: <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/ascaniya-nova-2> (дата звернення 27.12.2019 р.).
- Андросов В.І. Екологічні проблеми збереження біорізноманіття на території Херсонської області. Zoocenosis – 2015. Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: матеріали VIII Міжнародної наукової конференції. Дніпропетровськ: Ліра, 2015. С. 3–5.
- Асканія-Нова – біосферний заповідник. Електронна бібліотека України. URL: <https://uateka.com> (дата звернення 27.12.2019 р.).
- Асканія-Нова святкує 100-річчя державної заповідності. URL: naas.gov.ua/news/?ELEMENT_ID=5003 (дата звернення 04.01.2020 р.).
- Біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Ф.Е. Фальц-Фейна. URL: <https://ru.wikipedia.org> (дата звернення 17.01.2019 р.).
- Власенко А.С. Порівняльний аналіз локальних дендроекосозоофлор заповідних парків Лісостепу і Степу України. VI відкритий з'їзд фітобіологів Причорномор'я. Херсон, 2015. С. 116–117.
- Залесский К. Заповедная степь Фальц-Фейна в Аскании-Нова. Бюл. Харьковского об-ва любителей природы. 1915. № 5. С. 15–32.
- Історія створення Біосферного заповідника «Асканія-Нова» ім. Ф.Е. Фальц-Фейна НААН України. URL: askania-nova-zapovidnik.gov.ua
- Клімов В. «Асканія-Нова» Оазис життя. Фотоальбом. Наддніпряночка видавництва. 2016.
- НВ Новий визит. URL: www.vizit.ks.ua (дата звернення 27.12.2019 р.).
- Охорона, дослідження та пропаганда збереження біорізноманіття у біосферному заповіднику «Асканія-Нова»: атлас-альбом. Під ред. В.С. Гавриленка. Біосферний заповідник «Асканія-Нова», 2017. 64 с.
- Шаповал В.В. Сучасний стан та структура рослинності найстарішої ділянки асканійського степу – «Старої» (охороняється з 1898 р.). Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова». 2013. Т. 15. С. 22–39.

References

- 7 Chudes Ukrainy Askaniia-Nova [7 Wonders of Ukraine Askania-Nova]. Available at: <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/ascaniya-nova-2> (in Ukrainian).
- Androsov, V.I. (2015). Ekologichni problemy zberezhenia bioriznomanittia na terytorii Khersonskoi oblasti [Environmental problems of biodiversity conservation in the Kherson region]. Zoocenosis – 2015. Bioriznomanittia ta rol tvaryn v ekosystemakh. Dnipropetrovsk: Lira, 3–5 (in Ukrainian).
- Askaniia-Nova – biosfernyi zapovidnyk [Askania-Nova – Biosphere Reserve]. Elektronna biblioteka Ukrainy. Available at: <https://uateka.com> (in Ukrainian).
- Askaniia-Nova sviatkuie 100-richchia derzhavnoi zapovidnosti [Askania Nova celebrates 100 years of state preservation]. Available at: naas.gov.ua/news/?ELEMENT_ID=5003 (in Ukrainian).

5. Biosfernyi zapovidnyk «Askaniia-Nova» im. F.E. Falts-Feina [Biosphere Reserve «Askania-Nova» named after F.E. Falz-Fein]. Available at: <https://ru.wikipedia.org> (in Ukrainian).
6. Vlasenko, A.S. (2015). Porivnialnyi analiz lokalnykh dendroekzosozoflor zapovidnykh parkiv Lisostepu i Stepu Ukrainy [Comparative analysis of local dendroexosoflora protected parks of the Forest-Steppe and Steppe of Ukraine]. VI vidkrytyi z'izd fitobiolohiv Prychor-nomor'ia. Kherson, 116–117 (in Ukrainian).
7. Zaleskyi, K. (1915). Zapovednaia step Falts-Feina v Askanyy-Nova [Preserved steppe of Falz-Fein in Askania-Nova]. Biul. Kharkovskoho ob-va liubytelei pryrody, 5: 15–32 (in Russian).
8. Istoriia stvorennia Biosfernoho zapovidnyka «Askaniia-Nova» im. F.E. Falts-Feina NAAN Ukrainy [History of the creation of the Ascania-Nova Biosphere Reserve named after Fe. Falz-Fein NAAS of Ukraine]. Available at: askania-nova-zapovidnik.gov.ua (in Ukrainian).
9. Klimov, V. (2016). «Askaniia-Nova» Oazys zhyttia [«Askania-Nova» Oasis of life]. Fo-toalbom. Naddniprianochka vydavnytstvo (in Ukrainian).
10. NV Novyi vyzyt [New visit]. Available at: www.vizit.ks.ua (in Ukrainian).
11. Okhorona, doslidzhennia ta propahanda zberezhenia bioriznomanittia u biosfer-nomu zapovidnyku «Askaniia-Nova» [Con-servation, research and promotion of bio-diversity conservation in the Askania-Nova Biosphere Reserve] (2017): atlas-albom. Pid red. V.S., Havrylenka. Biosfernyi zapo-vidnyk «Askaniia-Nova», 64 (in Ukrainian).
12. Shapoval, V.V. (2013). Suchasnyi stan ta struktura roslynnosti naistarishoi dilianky askaniiskoho stepu – «Staroi» (okhoroni-aetsia z 1898) [Current status and vege-tation structure of the oldest section of the Ascanian steppe – the Old (protected since 1898)]. Visti Biosfernoho zapovidnyka «Askaniia-Nova», 15: 22–39 (in Ukrainian).

O.V. Popova (2020). Restoration of natural ecosystems in the Askania-Nova Biosphere Reserve of Falz-Fein as a field of implementation of international legal framework for biodiversity conservation in Ukraine. Law. Human. Environment, 11(1):140-149. <https://doi.org/10.31548/law2020.01.017>.

Summary. In the article the features of natural terms and resources are considered Biosphere to Reserve of «Askaniya –Nova» to the name of F. Faltz-Fein. The value of biovariety is considered and investigational, guard and defence of natural resources, and also it is considered in the article, perspective directions in relation to maintenance of natural ecosystem.

Legal aspects are considered and analysed in relation to defence and to maintenance of bio-variety, and also proceeding in natural ecosystems in naturally – to the protected zone of reserve.

Large attention is spared to defence and maintenance of natural ecosystems, their co-operating with an environment that is the important constituent of the nature protection programs and measures, and successful decision of problem questions, that arise up and exist in nature protection activity, depend on many factors, namely: from ecological, financial, educator, organizational et al.

It is in-process suggested to increase attention, in relation to development naturally – the protected objects, to creation of new landscape parks and other establishments of such character, as these objects play a basic role maintenance of rare types of animals and plants, and to re-search and guard of natural fauna and flora.

Keywords: flora, fauna naturally is the protected establishment defence and proceeding in natu-ral resources, state support